

op weg naar een natuurinclusieve landbouw

Hoeve Stein

Familie De Goeij, Reeuwijk

"Niet maximaal maar optimaal boeren"

- Oukoopsedijk 20, 2811 NG Reeuwijk
- 200 melkkoeien
- 186 hectare grond, waarvan 106 eigendom en 80 hectare in pacht van Staatsbosbeheer
- Ligt naast Natura 2000-gebied 'Broekvelden, Vettenbroek & Polder Stein'.

Het bedrijf

Ardy stapte in 1996 in een maatschap met zijn vader Jan. In 2004-2006 volgde een periode dat het naastgelegen natuurgebied van Staatsbosbeheer werd aangewezen als Natura2000 gebied. Verder lagen er plannen voor natuur(verbindingen) en voor recreatie vanuit de omliggende regio (de Randstad). Dit alles beperkte Ardy om door te groeien als gangbaar bedrijf. Hierdoor besloot Ardy in 2008 om 'natuurboer' te worden. Ardy: "Je hoort en ziet de signalen uit de omgeving. Het is belangrijk om hier goed mee om te gaan en na te denken wat dit betekent voor jezelf en voor je bedrijf. Ik hoefde overigens niet zo lang na te denken, een meer natuurgeoriënteerde landbouw paste prima bij onze ambitie en visie. We waren al bezig om financieel niet te veel te investeren, maar ons te richten op zo laag mogelijke kosten. Hierbij waren we al gewend aan boeren met een hoge grondwaterstand van -0,30 tot -0,40 m beneden maaiveld". Voor de omschakeling heeft Ardy eerst rondgekeken bij een aantal bedrijven in Noord-Holland die al onder vergelijkbare omstandigheden werkten. Ardy: "Ik vond het nuttig om eerst eens rond te kijken om te zien wat de mogelijkheden waren."

De uitvoering

De technische en praktische werkomstandigheden waren dus eigenlijk niet zo'n grote hindernis. De grootste ingreep betrof het aanpassen van het bestemmingsplan van agrarisch gebruik naar de bestemming 'natuur met agrarisch medegebruik'. Volgens Ardy niet een hele juiste omschrijving maar wel handig omdat het geld van de afwaardering van de grond hem een startkapitaal gaf. Ardy benadrukt dat landbouw en natuur elkaar kunnen versterken, elkaar zelfs nodig hebben. Maar dat het in de eerste plaats belangrijk is dat het financiële plaatje voor het landbouwdeel goed op orde is. "Met alleen natuur krijg je niet voldoende inkomen. Zie inkomsten uit natuur meer als een 'extra' voor de aangepaste omstandigheden waar je mee te maken hebt als natuurboer. Het later maaien in combinatie met weidevogels, een hoger grondwaterpeil en circulair werken kost allemaal extra tijd en inzet. Het primaire inkomen krijg je uit het produceren van voedsel."

Om zo optimaal mogelijk te werken, met een balans tussen economie en natuur, is er een zonering die ervan uitgaat dat hoe verder weg een perceel van de boerderij ligt, hoe meer natuurlijk dit wordt ingericht en beheerd. "Dit betekent dat uit oogpunt van efficiëntie wordt geaccepteerd dat er op de huiskavel 'minder' natuurwaarde wordt gerealiseerd. Deze percelen worden intensiever beweid en bemest. Ik noem deze percelen ook wel eens 'kuikenland' omdat voor broeden deze percelen minder geschikt zijn." Alle maatregelen zijn vastgelegd in een inrichtings- en beheerplan dat Ardy heeft laten opstellen door een Natuuradviesbureau. Luuk van Staatsbosbeheer haakt aan op het hebben van een goede basis: "Vanuit Staatsbosbeheer willen we graag dat alle boeren tenminste een basiscursus natuurbeheer volgen. Dit maakt het makkelijker om met elkaar te praten. En omdat met elkaar in gesprek gaan geen eenrichtingsverkeer is liggen bij Staatsbosbeheer boerenavonden op de koffietafel."

Voorbeelden van maatregelen die Ardy neemt zijn bijvoorbeeld: gebruik van ruige mest voor weidevogelbeheer, uitgesteld maai-beheer en aanleg en beheer van natuurvriendelijke oevers. Ook het plaatsen van drinkbakken voor de koeien met zonnecollector die het water oppompt uit de sloot. De koeien hoeven op die manier niet meer uit de sloot te drinken waardoor vertrapping van de oever wordt voorkomen.

Naast het nemen van natuurmaatregelen is de boerderij ook uitvalsbasis voor excursies van Staatsbosbeheer. Een bestaande ruimte is met subsidie omgebouwd tot kantine/vergaderkamer waardoor Staatsbosbeheer geen duur gebouw hoeft neer te zetten en te onderhouden. Ivanka, vrouw van Ardy: "Ik voel me een soort van gastvrouw. Bezoekers krijgen een hartelijk welkom en koffie met wat lekkers. Gelukkig krijgen we hiervoor wel een vergoeding. Ik heb ook een cursus IJsbereider gevolgd in Wageningen met het idee om in de toekomst zelf ijs te gaan maken."

Het grootste probleem waar Ardy en Luuk tegenaan lopen is de onkruiddruk van met name ridderzuring. Door de uitgestelde maaidatum krijgt ridderzuring de kans om te concurreren met gras. Luuk: "Hier lopen we wel tegen een probleem aan dat regels op papier mogelijke oplossingen in de praktijk tegengaan. In de subsidieregeling staat bijvoorbeeld dat je niet mag maaien voor 15 juli. Terwijl je plekken met veel onkruid eerder zou kunnen maaien om de groei te onderdrukken. Dit kan in sommige gevallen ook omdat kuikens dan al lang het nest hebben verlaten en voldoende voedsel in de omgeving kunnen vinden." Op dit moment wordt wel veel verwacht van de 'weed-cutter'. Dit is een apparaat dat bladeren en stengels afsnijdt, waardoor zaadvorming wordt voorkomen en gras de gelegenheid krijgt om boven het onkruid uit te groeien.

De investering

De ontwikkeling tot Natuurboerderij is deels betaald uit de waardedaling van landbouwbestemming naar natuurbestemming, voor een deel door grond te ruilen/verkopen en door de mogelijkheid om van Staatsbosbeheer 80 hectare extra grond te pachten. Om extensief te kunnen boeren was deze grond nodig. Ardy: "Je moet met minder grond en beperkte input van (kunst)mest toch een bepaalde productie halen, zeg minimaal 5000-6000 liter per koe. Hoe meer grond, hoe natuurvriendelijker je kunt boeren."

Samen met Staatsbosbeheer wordt om de 3 jaar de pacht prijs vastgesteld. Hierbij wordt er rekening gehouden met de verschillende omstandigheden. Deze 'natuurpacht' bedraagt bijvoorbeeld voor onbemaaide percelen rond de €150,- per hectare en voor percelen met een uitgestelde maaidatum rond de €300,- per hectare. Alweer een mooi voorbeeld van het samen optrekken is dat Ardy tegen betaling voor Staatsbosbeheer beheermaatregelen uitvoert. Bijvoorbeeld het maaien en ruggen/wiersen van rietstroken.

Het resultaat

Jaarlijks worden de resultaten van de maatregelen gemonitord. In een eerste rapportage uitgevoerd door de WUR staat het bedrijf en omgeving centraal. Het rapport is digitaal te vinden via de volgende website: <http://edepot.wur.nl/179195>

De omgeving en de toekomst

Luuk en Ardy zijn er beide van overtuigd dat de essentie van het natuurboer zijn neerkomt op een goede relatie met enerzijds de omgeving en anderzijds tussen eigenaar en pachter. En omdat je als natuurboer nog tegen veel onbekende zaken aanloopt moet je goed in kunnen spelen op (onverwachte) ontwikkelingen. Ardy: "Je kijkt vooral naar de mogelijkheden die passen binnen je bedrijfsvoering, je sluit niet bij voorbaat alles uit. Er was sprake van plannen voor grootschalige rietvelden. Dit past niet in het veenweidegebied en stuitte ook op weerstand in de omgeving. Uiteindelijk is er op percelen van mij en Staatsbosbeheer, die tegen het Natuurlijk Netwerk Nederland aan liggen een aantal kilometer brede rietstroken aangelegd. En op de verder weg gelegen en meer natuurlijke percelen is Staatsbosbeheer bezig om rietsloten aan te leggen. Zo kijk je met elkaar wat past. Misschien kan ik zelfs het vrijkomende materiaal gebruiken voor de potstal." Luuk vervolgt: "Dit is een voorbeeld van het samen werken aan een gebiedsopgave. Vanuit Staatsbosbeheer willen we graag zo kort mogelijke en gesloten kringlopen. Het gebruik van restmateriaal op het bedrijf van Ardy zou goed kunnen bijdragen. Maar dit zijn we nog aan het onderzoeken, misschien dat een methode als Bokashi wat oplevert. Ik ben hierover informatie aan het verzamelen en kijk bij bedrijven hoe ze het daar aanpakken. De uitkomsten hiervan bespreek ik met Ardy."

Vragen

1. *Deze ondernemer verdient een goede boterham met zijn bedrijf en met weinig input. Zou je hier kunnen spreken van kringlooplandbouw en waarom?*
2. *Dit bedrijf werkt samen met een natuurorganisatie. Zou jij dit willen en waarom wel of waarom niet?*